

С.Ф.Гавенко, І.І.Конюхова

КВАЛІМЕТРИЧНА ОЦІНКА ЯКОСТІ КНИЖКОВИХ ВИДАНЬ: СОЦІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Об'єктивні умови сучасного видавничо-поліграфічного комплексу України все настійніше вимагають впровадження надійних методів кваліметричної оцінки якості книжкової продукції, які базуються на досягненнях математики, психології, соціології й економіки [1, с. 26].

При виборі методів кваліметричного підходу до оцінки якості книжкових видань слід виділити основні означення, що характеризують якість за психологічними, метрологічними, соціологічними, естетичними й економічними аспектами. Це —

1. Якість книги — сукупність певних властивостей, які обумовлюють її здатність задовольняти потреби читача.

2. Рівень якості — відносна характеристика, що містить порівняльні показники якості книги з відповідною сукупністю еталонних показників.

3. Одиничний показник якості — стосується однієї властивості книги.

4. Комплексний показник якості — відноситься до багатьох властивостей книги. Може бути узагальненим, якщо охоплює всі властивості, за якими оцінюють книгу, і груповим, коли стосується тільки певної групи властивостей.

5. Інтегральний показник якості — виражає відношення загального корисного ефекту від користування книгою до її ціни або сумарних витрат на виготовлення.

Розв'язати проблему якості книжкової продукції неможливо без врахування всіх факторів виробництва, тобто тут мають велике значення як технологічні, так і експлуатаційні показники. Якщо технологічні показники завжди враховуються в процесі виготовлення книги, то експлуатаційні, зокрема, зовнішній вигляд, зручність у читанні, розкриття книги, її довговічність (час користування) є також важливими для читача. Адже від них певною мірою залежить якість видання, його конкурентоздатність за однакових техніко-економічних показників.

Проведені соціологічні дослідження показують, що на ринковий збут книжкової продукції мають вплив не тільки ціна, але й дизайн (зовнішнє і внутрішнє оформлення), швидкість виходу в світ (оперативність інформації) та саме його якість (чистота змісту, ідеологіч-

ний вплив книжкового дизайну на психологію читача в наш час важко переоцінити. Базуючись на досягненнях інженерної психології, книжковий дизайн може підсилити ідеологічний напрям книжкових видань, використовуючи, зокрема, такі засоби, як розумові та кольорові асоціації, явища геометричних і оптичних ілюзій та ін.

В опитувальні анкети соціологічних досліджень оцінки якості книжкової продукції було включено показники, які враховують утилітарні, інформаційні й естетичні (художні) функції книги. До утилітарних можна віднести захисну функцію, що зумовлена бажанням зберегти книгу, яка реалізується в оправах, обкладинках, палітурках, футлярах різних форм і типів, тощо. Сюди відноситься і інформаційна функція, яка за допомогою даних про назву книги та прізвища авторів на лицьовому боці і корінці обкладинок, суперобкладинок, палітурок, футлярів формус інформаційну виразність зовнішнього вигляду книги. Естетичні (художні) функції зовнішнього оформлення повинні відображати зміст книги, створити її зримий образ і полегшити формування думки читача про якість і характер книги, включаючи в нього позитивну психологічну реакцію на її сприйняття, враховуючи раціональні форми конструкції книги, цілісність композиції, досконалість поліграфічного виконання, поєднання кольорової гами і певних фактур поліграфічних матеріалів.

Використання в кваліметричних дослідженнях експертного опитування базувалось на методі Делфі [2, с. 29], характерними рисами якого є:

наявність кількісної характеристики у відповідях експертів на запитання;

проведення декількох турів опитування;

узагальнення думки експертів;

статистична обробка даних.

На підставі досліджень було розроблено алгоритм комплексної оцінки якості книжкових видань, який включає оцінку простих і складних властивостей книги та її якості в цілому, базуючись на технічних, естетичних та економічних показниках, враховуючи керування якістю всього економічного процесу брошуровально-палітурного виробництва і прогнозування видань із наперед заданими соціологічними й естетичними аспектами оцінки їх якості.

1. Исикава К. Японские методы управления качеством: Сокр. пер. с англ. / Науч. ред. и авт. предисл. А.В.Гличев. М., 1988. 2. Мартино Дж. Технологическое прогнозирование. М., 1977.

Стаття надійшла до редакції 16.01.95.